

ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

II ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ

1. Να μη γίνεται διάκριση μεταξύ γενικής και εθνικής ιστορίας στην Προϊστορία. [**Наставна Програма за I година - ГИМНАЗИСКО, 2005, стр. 9** *Дидактички насоки – Да знае за географскиот простор на Македонија во праисторијата и кои биле геоморфолошките услови за живот*]. Ο όρος «Η Βαλκανική Χερσόνησος στους Προϊστορικούς Χρόνους» είναι αρκετός. Εφόσον, όμως, διατηρηθεί η παραπάνω διάκριση πρέπει να γίνει περιορισμός αποκλειστικά στο χώρο της σημερινής Δημοκρατίας της Βορείου Μακεδονίας, όπως προβλέπουν τα πρακτικά 3ης Συνεδρίασης της ΜΔΕΕ Ελλάδας-Βόρειας Μακεδονίας που υπογράφηκαν την 13^η Απριλίου στην Αθήνα (**Since the name Macedonia refers to a broader region, beyond the borders of the contemporary Republic of North Macedonia, the chapter on prehistory needs to refer either to the Balkans in general or to the territory of the Republic of North Macedonia**).

III ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

1. Στα αναλυτικά προγράμματα για την Αρχαιότητα π.χ. (**Наставна Програма - Историја - VI Одделение, стр. 200** *Цели на наставниот предмет – Да се запознава со основите црти и одлики на хеленската, римската, илирската и старомакедонската култура, και* **Наставна Програма за I година - ГИМНАЗИСКО, 2005, стр. 16** *Тема V: Македонија во Стариот Век – Конкретни цели – да објаснува за посебноста на македонскиот народ, со посебен јазик, свои обичаи, начин на живеење, стр. 17 - Корелација меѓу тематските целии и меѓу предметите – да ја спореува културата на Македонците, Хелените со културата на источните народи, стр. 20 – Конкретни цели – да ја идентификува посебноста на македонскиот јазик, обичаи, начин на живеење, облекување, верувања и религија*) **να μην επισημαίνεται η διαφορά ελληνικής και αρχαιομακεδονικής κουλτούρας** – ο όρος **старомакедонска култура** μπορεί να αντικατασταθεί με τον όρο **антична македонска култура**) αλλά να επισημαίνονται οι διαφορές στην πολιτική οργάνωση (σταθερά στη Μακεδονία το πολίτευμα παρέμενε μοναρχικό, η αρχαία Μακεδονία ήταν μία πολυφυλετική κοινωνία σε μια παραμεθόρια ζώνη, που είχε ενσωματώσει ιλλυρικά και θρακικά φύλα. Αντίθετα, οι ελληνικές πόλεις-κράτη είχαν μία εξέλιξη στα πολιτεύματα (βασιλεία, αριστοκρατία, ολιγαρχία, δημοκρατία).
- 1.1 **Διαφορά πολιτεύματος:** Η προβληματική γύρω από την ελληνικότητα των Αρχαίων Μακεδόνων ορίζεται ως εξής: Οι ίδιοι αυτοπροσδιορίζονταν ως Έλληνες και προσπαθούσαν να αποδείξουν την ελληνική τους καταγωγή π.χ. βοήθεια του Αλέξανδρου Α΄ στους Σπαρτιάτες και τους

Αθηναίους πριν από τη μάχη των Πλαταιών τονίζοντας την ελληνική του καταγωγή και βλέποντας τον αγώνα των Ελλήνων κατά των Περσών ως αγώνα και για τη δική του απεξάρτηση από την υποτέλεια, απόδειξη της ελληνικής τους καταγωγής ότι προέρχονται από τους Ηρακλείδες για να συμμετάσχουν στους Ολυμπιακούς Αγώνες (οι αρχαίοι Μακεδόνες δεν διοργάνωναν ξεχωριστούς Ολυμπιακούς Αγώνες στο Δίον ως αντιστάθμισμα στους Ολυμπιακούς Αγώνες των Ελλήνων, όπως αναφέρεται στο **Наставна Програма за I година - ГИМНАЗИСКО, 2005, стр. 17** – *Корелација меѓу тематските цели и меѓу предметите – да ги споредува Хеленските олимписки игри со олимписки игри во ДИОН* Υπήρχαν στο Δίον αγώνες προς τιμήν του Θεού Δία, άρα μιας ελληνικής θεότητας). Και στο ότι ορισμένοι κύκλοι των Νοτίων Ελλήνων, όπως ο Δημοσθένης, είτε διότι το Μακεδονικό βασίλειο υπέσκαψε τις αθηναϊκές αποικίες στη Χαλκιδική, είτε διότι είχαν σταθερά μοναρχικό πολίτευμα και δεν είχαν την εξέλιξη της πόλης-κράτους θεωρούνταν ως μη Έλληνες. Δηλαδή, υπάρχει ζήτημα αυτοπροσδιορισμού και ετεροπροσδιορισμού, αλλά από τον 3ο αιώνα π.Χ. γίνονται από όλους αποδεκτοί και παύει αυτή η αντίθεση. Εάν ο όρος Νότιοι Έλληνες δεν γίνεται αποδεκτός, μπορεί να αντικατασταθεί από τον όρο «ελληνικές πόλεις-κράτη» και μετά τη μάχη της Χαιρώνειας, 338 π.Χ. και το Συνέδριο της Κορίνθου με τον όρο «Μακεδόνες και Σύμμαχοι», ο οποίος αναφέρεται στις ελληνικές πόλεις-κράτη πλην των Λακεδαιμονίων, οι οποίοι δεν συμμετείχαν στην εκστρατεία του Αλεξάνδρου. Στα εγχειρίδια δεν γίνεται καμία αναφορά στην διάδοση του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής γλώσσας κατά την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

2

- 1.2 **Γλώσσα:** Να μην τονίζεται η **δήθεν ιδιαιτερότητα της αρχαίας μακεδονικής γλώσσας** ως διαφορετικής από την ελληνική (**Наставна Програма - Историја - VI Одделение, стр. 207** – *Цели – да ја идентификува посебноста на македонската култура, јазик, обичаи, начин на живеење*). Είναι γνωστό ότι η γλώσσα των αρχαίων Μακεδόνων από την οποία σώθηκαν μονάχα 150 λέξεις ήταν δωρική διάλεκτος με επιδράσεις φωνητικές από τους γειτονικούς λαούς (Φρύγες). Π.χ. Φίλιππος – Βίλιππος, Φερενίκη – Βερενίκη.
- 1.3 **Θρησκεία:** Επίσης οι αρχαίοι Μακεδόνες λάτρευαν τους 12 Ολύμπιους Θεούς και δεν είχαν ξεχωριστό πάνθεο. Π.χ. η θεά Ζεϊρενα είναι η θεά Αφροδίτη, ο Dionis είναι ο Διόνυσος και ο Dios είναι ο Δίας.
2. Να γίνεται **χρήση των αρχαίων ελληνικών πηγών** για το θέμα. Για παράδειγμα ο Ηρόδοτος είναι μία καλή πηγή για το πως προσπαθούσαν οι Μακεδόνες να αποδείξουν την ελληνική τους καταγωγή προκειμένου να συμμετάσχουν στους Ολυμπιακούς Αγώνες (**Έλληνας δὲ εἶναι τούτους τοὺς ἀπὸ Περδίκκεω γεγονότας, κατὰ περ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτὸς τε οὕτω τυγχάνω ἐπιστάμενος καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὀπισθε λόγοισι ἀποδέξω ὡς εἰσὶ Ἕλληνες, πρὸς δὲ καὶ οἱ τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διέποντες ἀγῶνα Ἕλληνοδίκαι οὕτω ἔγνωσαν εἶναι. Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀεθλεύειν ἐλομένου καὶ καταβάντος ἐπ’ αὐτὸ τοῦτο, οἱ ἀντιθευσόμενοι Ἑλλήνων ἐξείργόν μιν, φάμενοι οὐ**

βαρβάρων ἀγωνιστέων εἶναι τὸν ἀγῶνα ἀλλὰ Ἑλλήνων· Ἀλέξανδρος δὲ ἐπειδὴ ἀπέδεξε ὡς εἶη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἕλληνα καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον συνεξέπιπτε τῷ πρώτῳ – *Αὐτοὶ {οἱ Μακεδόνες} επομένως, τῶν ὁποίων ἡ καταγωγὴ ἀνάγεται στὸν Περδίκκα, εἶναι Ἕλληνες, ὅπως καὶ οἱ ἴδιοι βέβαια καταθέτουν, ἀλλὰ σύμφωνα καὶ με ὅσα ἐπίσης καὶ ἐγὼ εἶμαι σε θέση νὰ γνωρίζω. Επιπλέον, μάλιστα, καὶ στὰ ἐπόμενα σημεῖα τῆς συγγραφῆς μου θὰ τεκμηριώσω ὅτι εἶναι Ἕλληνες, ἐνῶ, ἐπιπροσθέτως, καὶ οἱ ἀρμόδιοι γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες Ἐλλανοδίκες, γνωμοδότησαν πὼς ἐστὶ ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ὅταν δηλαδὴ ὁ Ἀλέξανδρος ἐκδήλωσε τὴν πρόθεσή του νὰ ἀγωνιστεῖ γιὰ τὴν κατάκτηση ἐπάθλου καὶ κατέβηκε στὴν Ὀλυμπία γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, οἱ ἀνταγωνιστὲς τοῦ Ἕλληνα δρομεῖς ἀποπειράθησαν νὰ τὸν ἐμποδίσουν νὰ συμμετάσχει. Καὶ αὐτὸ τὸ ἔκαναν ἰσχυριζόμενοι ὅτι στους ἐν λόγω ἀγῶνες ἀπαγορευόταν νὰ παίρουν μέρος βάρβαροι παρά μόνο Ἕλληνες. Ὅταν ὁμοῦς ὁ Ἀλέξανδρος κατέθεσε τεκμήρια πὼς εἶναι Ἀργεῖος, τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν καὶ νὰ ἀποφασιστεῖ πὼς ἦταν Ἕλληνας ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγωνιστεῖ σε ἀγῶνα δρόμου πετυχαίνοντας ἰσάζια νίκη με ἐκείνη τοῦ πρώτου¹), γιὰ τὴ βοήθεια τοῦ βασιλιά Ἀλέξανδρου Α΄ κατὰ τὴ διάρκεια τῶν Περσικῶν πολέμων (μετὰ δὲ τὴν ἐπειρώτησιν τῶν χρησμῶν καὶ παραίνεσιν τὴν ἐκ Μαρδονίου νύξ τε ἐγένετο καὶ ἐς φυλακὰς ἐτάσσοντο. ὡς δὲ πρόσω τῆς νυκτὸς προελήλατο καὶ ἡσυχίη ἐδόκεε εἶναι ἀνὰ τὰ στρατόπεδα καὶ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐν ὕπνῳ, τῆνικαῦτα προσελάσας ἵπῳ πρὸς τὰς φυλακὰς τὰς Ἀθηναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω, στρατηγός τε ἐὼν καὶ βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδίξητο τοῖσι στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν. 2 τῶν δὲ φυλάκων οἱ μὲν πλεῦνες παρέμενον, οἱ δ' ἔθεον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς, ἐλθόντες δὲ ἔλεγον ὡς ἄνθρωπος ἦκοι ἐπ' ἵππου ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μήδων, ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν παραγυμνοῖ ἔπος, στρατηγούς δὲ ὀνομάζων ἐθέλειν φησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν. οἱ δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, αὐτίκα εἶποντο ἐς τὰς φυλακὰς· ἀπικομένοισι δὲ ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε. “ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παραθήκην ὑμῖν τὰ ἔπεα τάδε τίθεμαι, ἀπόρρητα ποιούμενος πρὸς μηδένα λέγειν ὑμέας ἄλλον ἢ Πausanίην, μή με καὶ διαφθείρητε· οὐ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ μὲν ἰσχυρὰ ἐκδηρόμενη συναπάσης τῆς Ἑλλάδος. αὐτὸς τε γὰρ Ἕλληνα γένος εἰμὶ τῶρχαῖον καὶ ἀντ' ἐλευθέρης δεδουλωμένην οὐκ ἂν ἐθέλοιμι ὄραν τὴν Ἑλλάδα. λέγω δὲ ὧν ὅτι Μαρδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι· πάλαι γὰρ ἂν ἐμάχεσθε. νῦν δὲ οἱ δέδοκται τὰ μὲν σφάγια ἔαν χαίρειν, ἅμ' ἡμέρη δὲ διαφωσκουσίη συμβολὴν ποιέεσθαι· καταβρώδηκε γὰρ μὴ πλεῦνες συλλεχθῆτε, ὡς ἐγὼ εἰκάζω. πρὸς ταῦτα ἐτοιμάζεσθε. ἦν δὲ ἄρα ὑπερβάληται τὴν συμβολὴν Μαρδόνιος καὶ μὴ ποιήηται, λιπαρέετε μένοντες· ὀλιγέων γὰρ σφι ἡμερέων λείπεται σιτία. ἦν δὲ ὑμῖν ὁ πόλεμος ὅδε κατὰ νόον τελευτήση, μνησθῆναι τινὰ χρὴ καὶ ἐμεῦ ἐλευθερώσιος πέρι, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκα οὕτω ἔργον παράβολον ἔργασμαι ὑπὸ προθυμίας, ἐθέλων ὑμῖν δηλῶσαι τὴν διάνοιαν τὴν Μαρδονίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσσωσι ὑμῖν ἐξαίφνης οἱ βάρβαροι μὴ προσδεκομένοισί κω. εἰμὶ δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών,, ὃ μὲν ταῦτα εἶπας ἀπήλαυνε ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἐσωτοῦ τάξιν – Μετὰ πάντως ἀπὸ τοῦ ἐρωτήματος ποῦ ἔκανε ὁ Μαρδόνιος γιὰ τοὺς χρησμούς καὶ μετὰ τα*

¹ Ηρόδοτος, Βιβλίον Ε΄ Τερψιχόρη, 22.

συμβουλευτικά λόγια του, άρχισε να πέφτει το σκοτάδι της νύχτας, και γι' αυτό οι Πέρσες ασχολούνταν με την τοποθέτηση προφυλακών. Είχε να προχωρήσει σε βάθος η νύχτα και φαινόταν να είχε επικρατήσει ησυχία στις γραμμές του στρατού, και μάλιστα το ένοπλο προσωπικό είχε παραδοθεί στον ύπνο, όταν ο Αλέξανδρος, ο γιος του Αμύντα, που ήταν στρατηγός και βασιλιάς των Μακεδόνων, προσέγγισε έφιππος τις προφυλακές των Αθηναίων και ζητούσε να συναντηθεί και να συνομιλήσει με τους στρατηγούς τους. Από τους στρατιώτες λοιπόν τότε των προφυλακών οι περισσότεροι συνέχιζαν να παραμένουν εκεί, ενώ οι άλλοι έσπευσαν στους στρατηγούς. Κι όταν τους βρήκαν τους ανακοίνωσαν ότι κατέφθασε έφιππος από τις γραμμές των Μήδων κάποιος, ο οποίος από μέρους του δεν αποκαλύπτει κανένα του μήνυμα, παρά μόνο αναφέρει τους στρατηγούς με τα ονόματά τους και επιμένει πως θέλει μ' αυτούς να συνεννοηθεί. Οι στρατηγοί πάλι, μόλις άκουσαν αυτά, αμέσως ακολούθησαν τους στρατιώτες στις προφυλακές, όπου, όταν έφθασαν, ο Αλέξανδρος τους είπε τα ακόλουθα: «Αθηναίοι, θέτω υπόψη σας αυτές τις εμπιστευτικές πληροφορίες και σας εξορκίζω να τις κρατήσετε μυστικές και να μην κάνετε λόγο γι' αυτές σε κανέναν άλλον παρά μόνο στον Πausανία. Διαφορετικά θα προκαλέσετε τον αφανισμό μου. Γιατί δε θα μετέφερα σε εσάς κάποια μηνύματα, αν δεν ενδιαφερόμουν σε μεγάλο βαθμό για όλη ανεξαιρέτως την Ελλάδα. Και αυτό, αφού και εγώ ο ίδιος είμαι Έλληνας και μάλιστα από παλιά γενιά. Έτσι, σε καμιά περίπτωση δεν θα ήθελα να βλέπω την Ελλάδα να είναι υπόδουλη και όχι ελεύθερη όπως τώρα. Από την πλευρά μου λοιπόν σας πληροφορώ ότι τα αποτελέσματα των θυσιών δεν είναι ευνοϊκά για τον Μαρδόνιο και το στράτευμά του, γιατί διαφορετικά εδώ και μέρες θα είχατε εμπλακεί σε μάχη· πάντως τώρα αυτός έχει αποφασίσει να αδιαφορήσει για το τι δείχνουν οι θυσίες και, μόλις χαράζει η μέρα, έχει αποφασίσει να σας επιτεθεί. Γιατί, όπως υποθέτω, ζει έναν έντονο φόβο μήπως συγκεντρωθείτε εδώ περισσότεροι. Έχοντας αυτά υπόψη σας λοιπόν αρχίστε τις προπαρασκευές σας. Κι αν πάλι την αναβάλει και δεν την πραγματοποιήσει την επίθεσή του ο Μαρδόνιος, εσείς να κρατήσετε με επιμονή τις θέσεις σας, γιατί για λίγες πια μέρες οι Πέρσες έχουν τροφές. Κι αν όμως πάλι αυτός ο πόλεμος λήξει σύμφωνα με τις προσδοκίες σας, πρέπει κάποιος από σας να ενδιαφερθεί για να απελευθερωθώ και εγώ, ο οποίος από ενδιαφέρον για την ελληνική υπόθεση έχω αναλάβει να φέρω σε πέρας μια τόσο επικίνδυνη αποστολή· επιθυμούσα δηλαδή να γνωστοποιήσω σ' εσάς τους σχεδιασμούς του Μαρδονίου για να μη ριχτούν οι βάρβαροι πάνω σας αιφνιδιαστικά και χωρίς ακόμη να αναμένετε κάτι τέτοιο. Είμαι εξάλλου ο Αλέξανδρος ο Μακεδών». Αυτά λοιπόν είπε εκείνος και αποχώρησε πίσω στις γραμμές του στρατού και στη δική του θέση στην παράταξη².) Ο Θουκυδίδης για τη διάκριση Άνω και Κάτω Μακεδονίας (τῶν γὰρ Μακεδόνων εἰσὶ καὶ Λυγκησταὶ καὶ Ἑλιμιῶται καὶ ἄλλα ἔθνη ἐπάνωθεν, ἃ ζύμμαχα μὲν ἐστὶ τούτοις καὶ ὑπήκοα, βασιλείας δ' ἔχει καθ' αὐτά. τὴν δὲ παρὰ θάλασσαν νῦν Μακεδονίαν Ἀλέξανδρος ὁ Περδίκκου πατὴρ καὶ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, Τημενίδαι τὸ ἀρχαῖον ὄντες ἐξ Ἄργους, πρῶτοι ἐκτῆσαντο καὶ ἐβασίλευσαν ἀναστήσαντες μάχη ἐκ μὲν Πιερίας Πίερας, οἱ ὕστερον ὑπὸ τὸ Πάγγαιον πέραν Στρυμόνος ὄκησαν Φάγητα

² Ηρόδοτος, Βιβλίο Θ' Καλλιόπη, 44-45.

καὶ ἄλλα χωρία (καὶ ἔτι καὶ νῦν Πιερικὸς κόλπος καλεῖται ἢ ὑπὸ τῷ Παγγαίῳ πρὸς θάλασσαν γῆ), ἐκ δὲ τῆς Βοττίας καλουμένης Βοττιαίους, οἳ νῦν ὄμοροι Χαλκιδέων οἰκοῦσιν·— Διότι στη Μακεδονία ἀνήκουν καὶ οἱ Λυγκηστῆς καὶ οἱ Εὐμιώτες καὶ ἄλλα φύλα στὴν ἀνω Μακεδονία σύμμαχα καὶ ὑπήκοα τῶν κάτω Μακεδόνων, ἔχουν ὁμως χωριστὰ καθένα δικό του βασιλιά. Τὴ σημερινή παραθαλάσσια Μακεδονία τὴν κατέκτησαν πρῶτοι ὁ Ἀλέξανδρος, πατέρας τοῦ Περδίκκα, καὶ οἱ πρόγονοί του ποὺ κατάγονταν ἀπὸ τὸ παλαιὸ γένος τῶν Τημενιδῶν τοῦ Ἄργου· πολέμησαν καὶ ἐδιώξαν ἀπὸ τὴν Πιερία τοῦ Πιέρες, αὐτοὺς ποὺ ἀργότερα ἐγκαταστάθηκαν στὴ Φάγηρα καὶ σὲ ἄλλα μέρη στους πρόποδες τοῦ Παγγαίου (ἀκόμη καὶ σήμερα ἡ παραλιακὴ περιοχὴ στους πρόποδες τοῦ Παγγαίου λέγεται Πιερικὴ κοιλάδα) ἐπίσης ἐδιώξαν ἀπὸ τὴ λεγόμενη Βοττία τοῦ Βοτταίους ποὺ τώρα συνορεύουν με τοὺς Χαλκιδεῖς³). Ὁ Ἰσοκράτης στὸ πλαίσιο τῆς Πανελληνίας Ἰδέας καλοῦσε τὸν Φίλιππο Β΄ νὰ ἐνώσει τοὺς Ἕλληνας κατὰ τῶν Περσῶν ὡς ἐκδίκηση γιὰ τὰ δεινὰ τῶν Ἑλλήνων στους Περσικοὺς πολέμους καὶ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἀθήνας καὶ γιὰ τὸ ὅτι ὁ Φίλιππος καὶ ἡ Ἀρχαία Μακεδονία ἦταν ὑποτελεῖς στους Πέρσες (περὶ δ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἤδη ποιήσομαι τοὺς λόγους. Φημὶ γὰρ χρῆναί σε τῶν μὲν ἰδίων μηδενὸς ἀμελήσαι, πειραθῆναι δὲ διαλλάξαι τὴν τε πόλιν τὴν Ἀργείων καὶ τὴν Λακεδαιμονίων καὶ τὴν Θηβαίων καὶ τὴν ἡμετέραν. ἦν γὰρ ταύτας συστήσαι δυνηθῆς, οὐ χαλεπῶς καὶ τὰς ἄλλασόμονοις ποιήσεις. ἅπασαι γὰρ εἰσιν ὑπὸ ταῖς εἰρημέναις, καὶ καταφεύγουσιν, ὅταν φοβηθῶσιν, ἐφ' ἣν ἂν τύχῳσι τούτων, καὶ τὰς βοηθείας ἐντεῦθεν λαμβάνουσιν. ὥστ' ἐὰν τέτταρας μόνον πόλεις εὐφρονεῖν πείσης, καὶ τὰς ἄλλας πολλῶν κακῶν ἀπαλλάξεις. Γνοίης δ' ἂν ὡς οὐδεμιᾶς σοὶ προσήκει τούτων ὀλιγορεῖν, ἦν ἀνεγκύης αὐτῶν τὰς πράξεις ἐπὶ τοὺς σοὺς προγόνους· εὐρήσεις γὰρ ἐκάστη πολλὴν φιλίαν πρὸς ὑμᾶς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας ὑπαρχούσας. Ἄργος μὲν γὰρ ἐστὶ σοὶ πατρίς, ἣς δίκαιον τὸσαύτην σε ποιεῖσθαι πρόνοιαν ὅσην περ τῶν γονέων τῶν σουτοῦ· Θηβαῖοι δὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ γένους ὑμῶν τιμῶσι καὶ ταῖς προσόδοις καὶ ταῖς θυσίαις μᾶλλον ἢ τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλους· Λακεδαιμόνιοι δὲ τοῖς ἀπ' ἐκείνου γεγονόσι καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον δεδώκασι· τὴν δὲ πόλιν τὴν ἡμετέραν φασίν, οἷς περὶ τῶν παλαιῶν πιστεύομεν, Ἡρακλεῖ μὲν συναιτίαν γενέσθαι τῆς ἀθανασίας ὃν δὲτρόπον, σοὶ μὲν αὐθις πυθέσθαι ῥάδιον, ἐμοὶ δὲ νῦν εἰπεῖν οὐ καιρὸς, τοῖς δὲ παισὶ τοῖς ἐκείνου τῆς σωτηρίας. μόνη γὰρ ὑποστᾶσα τοὺς μεγίστους κινδύνους πρὸς τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν ἐκείνῳ τε τῆς ὕβρεως ἔπαυσε, καὶ τοὺς παῖδας τῶν φόβων τῶν ἀεὶ παραγινομένων αὐτοῖς ἀπήλλαξεν. ὑπὲρ ὧν οὐ μόνον τοὺς τότε σωθέντας δίκαιον ἦν ἡμῖν χάριν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς νῦν ὄντας· διὰ γὰρ ἡμᾶς καὶ ζῶσι καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἀπολαύουσι· μὴ γὰρ σωθέντων ἐκείνων οὐδὲ γενέσθαι τὸ παράπαν ὑπῆρχεν αὐτοῖς — Τώρα προχωρῶ στὴν οὐσία τοῦ λόγου μου. Προτείνω λοιπὸν ὅτι πρέπει ἐσὺ νὰ μὴ παραμελήσεις καμιά ἀπὸ τῶν δικῶν σου υποθέσεις, ἀλλὰ νὰ ἀναλάβεις πρωτοβουλία νὰ συμφιλιώσεις τὸ Ἄργος καὶ τὴ Σπάρτη καὶ τὴ Θήβα καὶ τὴν Ἀθήνα. Γιατί, ἀν πετύχεις καὶ συμφιλιώσεις αὐτές, εὐκόλα θὰ κάνεις καὶ

³ Θουκυδίδου Ἱστορία, Βιβλίο Β΄ 99.

τις άλλες να ομονοήσουν. Γιατί όλες ανήκουν στη σφαίρα επιρροής μιας από αυτές που προαναφέρθηκαν, και προσφεύγουν, όταν κινδυνεύσουν, σε όποια τυχόν από αυτές βρουν προστασία και από εκεί εξασφαλίζουν βοήθεια. Ωστε, αν πείσεις τέσσερις μόνον πόλεις να δείξουν σύνεση, θα απαλλάξεις και τις άλλες από πολλά δεινά. Και θα αποδεχόσουν ότι οφείλεις να μην αδιαφορήσεις για καμιά από αυτές, αν αναπολήσεις τις πράξεις τους για τους προγόνους σου· γιατί θα βρεις για καθεμιά να έχει δείξει πολλή αγάπη για σας και να έχει κάνει μεγάλες ευεργεσίες. Το Άργος δηλαδή είναι η πατρίδα σου, για την οποία είναι δίκαιο να δείξεις τόσο μεγάλη φροντίδα όση ακριβώς και για τους γονείς σου· οι Θηβαίοι πάλι τιμούν τον αρχηγό του γένους σας με προσφορές και θυσίες περισσότερο από τους άλλους θεούς. οι Λακεδαιμόνιοι επίσης στους απογόνους εκείνου έχουν παραδώσει για πάντα τη βασιλεία και την ηγεμονία. Λένε ακόμη ότι η δική μας πόλη, με βάση τα όσα πιστεύουμε για την ιστορική μας παράδοση, έγινε συναίτια τόσο για την αθανασία του Ηρακλή – με ποιον βέβαια τρόπο, για σένα είναι πάλι εύκολο να το μάθεις, αλλά για μένα δεν είναι τώρα η ώρα να το υπενθυμίσω – όσο και για τη σωτηρία των παιδιών του. Γιατί μόνη αυτή αντιμετώπισε τους πολύ μεγάλους κινδύνους τους προερχόμενους από τη δύναμη του Ευρυσθέα και συνάμα έθεσε τέλος και στη μέγιστη ταπεινώση εκείνου (του Ηρακλή) και απάλλαξε τα παιδιά του από τους φόβους που συνέχεια κατέτρεχαν αυτά. Για όλα αυτά είναι δίκαιο να οφείλουν σε μας ευγνωμοσύνη όχι μόνο εκείνοι που σώθηκαν τότε, αλλά και αυτοί που ζουν τώρα (ως απόγονοί τους)· γιατί εξαιτίας μας ζουν και απολαμβάνουν τα αγαθά τους· γιατί, αν δεν είχαν σωθεί εκείνοι, δε θα υπήρχε ασφαλώς η δυνατότητα να είχαν γεννηθεί απόγονοί τους⁴). Επίσης, να ερμηνευθεί τι εννοούσε ο Δημοσθένης όταν αποκαλούσε τον Φίλιππο Β΄ βάρβαρο, όχι λόγω καταγωγής, καθόσον οι Μακεδόνες προέρχονταν από το Άργος της Πελοποννήσου, αλλά λόγω διαφορετικού πολιτεύματος και κυρίως λόγω υπονόμησης των αθηναϊκών αποικιών στη Θράκη από την επέκταση του μακεδονικού βασιλείου του Φιλίππου Β΄ [ύφ' ἡμῖν γὰρ ἦν ἡ Μακεδονία καὶ φόρους ἡμῖν ἔφερον, καὶ τοῖς ἐμπορίοις τότε μᾶλλον ἢ νῦν ἡμεῖς τε τοῖς ἐκεῖ κάκεινοι τοῖς παρ' ἡμῖν ἐχρῶντο – Η Μακεδονία βρισκόταν υπό την εξουσία μας και πλήρωνε σε μας φόρο· τα εμπορικά λιμάνια τα χρησιμοποιούσαμε τότε πιο συχνά από ότι τώρα, τόσο εμείς τα δικά τους όσο και εκείνοι τα δικά μας⁵] [τίνα γὰρ χρόνον ἢ τίνα καιρόν, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦ παρόντος βελτίω ζητεῖτε; ἢ πόθ' ἂ δεῖ πράξεται, εἰ μὴ νῦν; οὐχ ἅπαντα μὲν ἡμῶν προεἴληφε τὰ χωρὶ ἄνθρωπος, εἰ δὲ καὶ ταύτης κύριος τῆς χώρας γενήσεται, πάντων αἰσχίστα πεισόμεθα; οὐχ οὖς, εἰ πολεμήσαιεν, ἐτοίμως σώσειν ὑπισχνούμεθα, οὗτοι νῦν πολεμοῦσιν; οὐκ ἐχθρός; οὐκ ἔχων τὰ ἡμέτερα; οὐ βάρβαρος; οὐχ ὃ τι ἂν εἴποι τις;- Ποιὰ λοιπόν εποχή ἢ ποιάν ευκαιρία καλύτερη ἀπὸ τῆς σημερινῆς περιμένετε, Ἀθηναῖοι; Πότε, ἀν ὄχι τώρα, θα κάνετε ὅσα πρέπει; Δε μας ἔχει προλάβει ὁ ἄνθρωπος αὐτός καὶ δὲν ἔχει καταλάβει ὅλα τὰ οὐρά μας; Καὶ ἀν ἀποκτήσει τὸν ἔλεγχον καὶ αὐτῆς τῆς περιοχῆς, δε θα πάθουμε τὰ χειρότερα ἀπὸ ὅλους; Δὲν πολεμοῦν τώρα αὐτοὶ τοὺς ὁποίους υποσχόμεσταν ὅτι θα τρέξουμε νὰ τοὺς σώσουμε, ἀν πολεμοῦσαν ἐναντίον τοῦ

⁴ Ισοκράτης, Φίλιππος, 30-34.

⁵ Δημοσθένης, Περί Ἀλοννήσου, 12

Φιλίππου; Δεν είναι εχθρός μας; Δεν κατέχει τις κτήσεις μας; Δεν είναι βάρβαρος; Δεν είναι ό,τι και αν πει κανείς γι' αυτόν;⁶] Ο Δημοσθένης με στενόκαρδο τοπικισμό καλούσε τους Αθηναίους να συμμαχήσουν ακόμα και με τους βαρβάρους Πέρσες εναντίον του Φιλίππου Β'. Κατά τον Δημοσθένη ο Φίλιππος δεν ήταν καλός βάρβαρος λόγω της τιμητικής του καταγωγής. Είναι αξιόπεμπτο Έλληνες να αδικούν Έλληνες, είναι πολύ φοβερό και εξοργιστικό βάρβαροι να αδικούν Έλληνες. Αν όμως είναι ο Φίλιππος αυτός που αδικεί Έλληνες, αυτό πια είναι το πιο φοβερό από όλα, αφού όχι μόνο Έλληνας δεν είναι, κατά τον Δημοσθένη, αλλά ούτε καν βάρβαρος από μέρος από το οποίο είναι τιμητικό να πει κανείς ότι κατάγεται. [καὶ μὴν κάκεϊνὸ γ' ἴστε, ὅτι ὅσα μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἢ ὑφ' ἡμῶν ἔπασχον οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' οὖν ὑπὸ γνησίων γ' ὄντων τῆς Ἑλλάδος ἠδικοῦντο, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ἂν τις ὑπέλαβεν τοῦτο, ὥσπερ ἂν εἰ υἱὸς ἐν οὐσίᾳ πολλῇ γεγρονῶς γνήσιος διώκει τι μὴ καλῶς μηδ' ὀρθῶς, κατ' αὐτὸ μὲν τοῦτ' ἄξιον μέμψεως εἶναι καὶ κατηγορίας, ὡς δ' οὐ προσήκων ἢ ὡς οὐ κληρονόμος τούτων ὦν ταῦτ' ἐποίει, οὐκ ἐνεῖναι λέγειν. εἰ δέ γε δούλος ἢ ὑποβολιμαῖος τὰ μὴ προσήκοντ' ἀπόλλυε καὶ ἐλυμαίνετο, Ἡράκλεις ὄσφ μᾶλλον δεινὸν καὶ ὀργῆς ἄξιον πάντες ἂν ἔφησαν εἶναι. ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ Φιλίππου καὶ ὦν ἐκεῖνος πράττει νῦν, οὐχ οὕτως ἔχουσιν, οὐ μόνον οὐχ Ἕλληνας ὄντος οὐδὲ προσήκοντος οὐδὲν τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλ' οὐδὲ βαρβάρου ἐντεῦθεν ὄθεν καλὸν εἰπεῖν, ἀλλ' ὀλέθρου Μακεδόνας, ὄθεν οὐδ' ἀνδράποδον σπουδαῖον οὐδὲν ἦν πρότερον πρίασθαι. – Επίσης γνωρίζετε καλά και εκείνο, ότι, όσα υπέφεραν οι Έλληνες από τους Λακεδαιμονίους ή από μας, τουλάχιστον τα υφίσταντο από γνήσια τέκνα της Ελλάδας· και αυτό θα μπορούσε να το παρομοιάσει κανείς με την περίπτωση γνήσιου γιου κληρονόμου μεγάλης περιουσίας, την οποία δεν διαχειριζόταν συνετά ούτε ορθά και που ως προς αυτό και μόνο θα ήταν άξιος μομφής και κατηγορίας· δεν μπορεί όμως να πει κανείς ότι έκανε αυτά, χωρίς να έχει δικαιώματα ή χωρίς να είναι κληρονόμος αυτής της περιουσίας. Αν εξάλλου κάποιος δούλος ή ένας νόθος σπαταλούσε και λυμαινόταν όσα δεν του ανήκαν, πόσο περισσότερο φοβερό, μα τον Ηρακλή, και πόσο εξοργιστικό θα έλεγαν όλοι ότι είναι. Αλλά για τον Φίλιππο και για τα όσα κάνει τώρα δεν αντιδρούν κατά τον ίδιο τρόπο, μολονότι όχι μόνο δεν είναι Έλληνας, όχι μόνο δεν έχει καμιά σχέση με τους Έλληνες μα ούτε και βάρβαρος από μέρος από το οποίο είναι τιμητικό να πει κανείς ότι κατάγεται, αλλά ένας όλεθρος από τη Μακεδονία, από όπου ούτε και έναν δούλο της προκοπής δεν ήταν δυνατόν να αγοράσει κανείς πρωτύτερα⁷]. Το αντιμακεδονικό πάθος δεν αφήνει τον Δημοσθένη να δει καθαρά τα πράγματα. Αιτιολογεί απαξιωτικά την απουσία δουλεμπορίου στη Μακεδονία, ενώ αυτή οφείλεται στην πρόοδο του πολιτισμού αυτής της ελληνικής χώρας σε σύγκριση με τη Θράκη και άλλες περιοχές της Ευρώπης (Σκυθία) και της Ασίας (Φρυγία, Καππαδοκία) και στη σχέση της με τη νότιο Ελλάδα. Μετά τη μάχη στη Χαιρώνεια 338 π.Χ., ο Φίλιππος συμπεριφέρθηκε γενναϊόδωρα στους Αθηναίους, οι οποίοι διατήρησαν το δημοκρατικό τους πολίτευμα, η καταστροφολογία του Δημοσθένη διαψεύσθηκε. **Οι Αθηναίοι τίμησαν τον Φίλιππο και τον**

⁶ Δημοσθένης, Ὀλυνθιακός γ', 16

⁷ Δημοσθένης, Κατὰ Φιλίππου γ', 30-31.

Αλέξανδρο με την απονομή δικαιωμάτων του πολίτη και ακόμα τον Φίλιππο με την ανέγερση ενός αδριάντα στην αγορά. Στο συνέδριο της Κορίνθου το 337 π.Χ. ο Φίλιππος συνήψε συμμαχία με τις ελληνικές πόλεις, πλην της Σπάρτης, οι οποίες διατήρησαν την εσωτερική τους αυτονομία, αλλά αναγνώρισαν την ηγεμονία των Μακεδόνων, που ένωσαν τους Έλληνες, και εκεί αποφασίστηκε η εκστρατεία κατά των Περσών. Αντίθετα, οι Σπαρτιάτες μετά την νίκη τους στον Πελοποννησιακό πόλεμο επέβαλαν ολιγαρχικό πολίτευμα στους ηττημένους Αθηναίους και γκρέμισαν τα τείχη της πόλης.

3. Σε συνάρτηση με τα παραπάνω **οι πόλεμοι του Μακεδονικού βασιλείου** (Φίλιππος Ε΄, Περσέας, Ανδρίσκος) **με τους Ρωμαίους** θα πρέπει να εξετάζεται στο πλαίσιο της ιστορίας του αρχαίου ελληνικού κόσμου (Μακεδονικό βασίλειο, Αιτωλική Συμπολιτεία, Αχαϊκή Συμπολιτεία) σε μία προσπάθεια του Φιλίππου Ε΄ να ενώσει πάλι τους Έλληνες, αυτή τη φορά κατά των Ρωμαίων (σύγκρουση αρχαίων Μακεδόνων και Αιτωλικής Συμπολιτείας, που συμμαχούσε με την Ρώμη). Χαρακτηριστικός είναι ο λόγος του Λυκίσκου, εκπροσώπου της Αχαϊκής Συμπολιτείας στη Σπάρτη σύμφωνα με τον οποίο οι Μακεδόνες ήταν προγεφύρωμα του Ελληνισμού κατά των βαρβάρων: *[...τίνος καὶ πηλίκης δεῖ τιμῆς ἀξιοῦσθαι Μακεδόνας, οἱ τὸν πλείω τοῦ βίου χρόνον οὐ παύονται διαγωνιζόμενοι πρὸς τοὺς βαρβάρους ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀσφαλείας; ὅτι γὰρ αἰεὶ ποτ' ἂν ἐν μεγάλοις ᾔην κινδύνοις τὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας, εἰ μὴ Μακεδόνας εἶχομεν πρόφραγμα καὶ τὰς τῶν παρὰ τούτοις βασιλέων φιλοτιμίας, τίς οὐ γινώσκει;... - ...τί εἶδους καὶ πόση μεγάλη τιμὴ πρέπει να λάβουν οἱ Μακεδόνες, οἱ οἱποῖοι το μεγαλύτερο διάστημα της ζωῆς τους δεν παύουν να αγωνίζονται ἐναντίον των βαρβάρων για την ἀσφάλεια των Ἑλλήνων; Διότι ποιὸς ἀγνοεῖ ὅτι πάντοτε θα βρίσκονταν σε μεγάλους κινδύνους οἱ Ἕλληνες, ἀν δεν εἶχαν προτείχιμα τους Μακεδόνες καὶ τις φιλοδοξίες των βασιλέων τους;...⁸».*

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Πρέπει να γίνει εμφανές ότι οι κάτοικοι της σημερινής Βόρειας Μακεδονίας δεν έχουν καμία σχέση με τους αρχαίους Μακεδόνες και ότι η ιστορία της αρχαίας Μακεδονίας να εξετάζεται ως κομμάτι του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. Τα πρακτικά της 3^{ης} Συνεδρίασης της ΜΔΕΕ Ελλάδας-Βόρειας Μακεδονίας ορίζουν τα εξής σχετικά με την Αρχαιότητα:

It needs to be clarified that the terms Heleni (Hellenes) and Antički Grci (Ancient Greeks) are equivalent.

The perception that the purpose of the course is to comprehend the Macedonian specificity as opposed to the concept of Hellenism needs to be corrected. Both curricula need to refer to the different political structures, but also stress the fact that the Ancient Macedonian culture/history/civilization was part of the Ancient Greek civilization and had a strong impact on the world civilization.

III] ΡΩΜΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

---

⁸ Πολύβιος, Ἱστορίαι, ΙΧ.35, 1-4

1. Ο όρος «Μακεδονία» στη ρωμαϊκή και μεσαιωνική περίοδο χρειάζεται διευκρίνιση. Από ιστορικός – γεωγραφικός στην Αρχαιότητα γίνεται διοικητικός [ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 148 π.Χ – *Macedonia Prima* με πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη και *Macedonia Secunda* με πρωτεύουσα Στόβοι, η διοίκηση Μακεδονίας από τον 3ο αιώνα μ. Χ. (Μακεδονία, Θεσσαλία, Ήπειρος, Αχαΐα, Κρήτη) που από τα τέλη του 4ου μ.Χ. αιώνα μαζί με τη Δακία και την Παννονία αποτελούσαν το *Praefectum of Illiricum*] Σχετικά με τη Ρωμαϊκή περίοδο πρέπει να γίνεται αναφορά - με το σχετικό χάρτη δημοσιευμένο και στο βιβλίο του Georg Stadtmüller, *Geschichte Südosteuropas* - στην επιστημονικά αποδεκτή γραμμή του Τσέχου Βαλκανιολόγου Jireček για το διαχωρισμό της Βαλκανικής Χερσονήσου σε μια ελληνόφωνη και μια λατινόφωνη ζώνη, κάτι που σημαίνει πως τα αρχαία φύλα τη Χερσονήσου του Αίμου είτε εκλατινίσθηκαν, είτε εξελληνίσθηκαν.
2. Όσον αφορά την έλευση του Αποστόλου Παύλου στη Μακεδονία (**Наставна Програма за I година - ГИМНАЗИСКО, 2005, стр. 21** – *Конкретни цели – да опишува за патувањето на апостол Павле во Македонија*) να γίνεται σαφές ότι πρόκειται για τη **ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**. Δεν είναι αποδεδειγμένο ότι ο Παύλος βρέθηκε σε περιοχές της σημερινής Βόρειας Μακεδονίας (π.χ. Αχρίδα). Κατά συνέπεια, η Αρχιεπισκοπή Αχρίδας δεν μπορεί να ανάγει τις καταβολές της στον Απόστολο Παύλο. Οι επιστολές του είναι στα ελληνικά (*Προς Φιλιππησίους, Προς Κορινθίους και Προς Θεσσαλονικείς*). Το ότι η ελληνική ήταν τότε κατανοητή σε όλη την ανατολική Μεσόγειο είναι αποτέλεσμα της διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού από το Μέγα Αλέξανδρο.

IV] ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ

1. Η εγκατάσταση των Σλάβων στη Βαλκανική Χερσόνησο άλλαξε τη δημογραφική εικόνα και ανέτρεψε τη γραμμή Jireček διασπάζοντας την ελληνορωμαϊκή συνέχεια. Ωστόσο, οι εγκαταστάσεις των Σλάβων στη Μακεδονία και η δημιουργία των Σκλαβηνίων δεν υπονόμισαν τη βυζαντινή κυριαρχία, αλλά και ο όρος «Μακεδόνες Σλάβοι» [**Наставна Програма за I година - ГИМНАЗИСКО, 2005, стр. 27** – *Дидактички насоки – да опишува за родовско-племенскиот живот, симбиозата, за формирањето на македонските склавинии - какви обврски биле принудели да примаат македонските Словени кои потпаднале под византиска и бугарска власт, Наставна Програма, VII ОСНОВНО, 2004, стр. 6 – Знаења и Способности – да го разбере односно кон староседелците и создавањето македонски склавинии и сојузи – да знае за потпаѓањето на македонските Словени под византиска и бугарска власт*] δεν απαντάται στις πηγές παρά μόνο «Σκλαβηνίες στη Μακεδονία». Οι Σλάβοι αυτοαποκαλούνταν με τα ονόματά τους (Στρυμονίτες, Βερζίτες κλπ) αλλά ποτέ Μακεδόνες Σλάβοι ή Μακεδονικές Σκλαβηνίες παρά μονάχα Σκλαβηνίες στη Μακεδονία. Εν ολίγοις, οι όροι «Μακεδόνας» και «Σλάβος» στο Μεσαίωνα δεν ταυτίζονται. Από τον 8ο-9ο αιώνα μ.Χ. υπάρχει το **Θέμα Μακεδονίας** με πρωτεύουσα την Αδριανούπολη. Εξ ου και η

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ με τον αυτοκράτορα **Βασίλειο Α΄ Μακεδόνα**, ο οποίος δεν έχει καμία σχέση με τους Αρχαίους Μακεδόνες.

2. Δεν υπήρξε κανένα κρατικό μόρφωμα που υποτάχθηκε στη Βυζαντινή και αργότερα στη Βουλγαρική κυριαρχία [**Наставна Програма, VII ОСНОВНО, 2004, стр. 7, Сadržина – Создавање и Ширење на Македонската Средновековна Држава**]. Το κράτος του Σαμουήλ σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποκαλείται αυθαίρετα «Μακεδονικό» **Наставна Програма, VII ОСНОВНО, 2004, стр. 1 – Задачи – да го разбере значењето и придонесот на Самуиловата средновековна македонска држава во историскиот развиток на Македонија**]. Δεν απαντάται στις πηγές ο όρος αυτός. Ο αυτοπροσδιορισμός του Σαμουήλ ως «Τσάρος των Βουλγάρων» δεν πρέπει ερμηνεύεται με όρους του σύγχρονου εθνικού κράτους, αλλά με την αυτοκρατορική ιδεολογία, ως αντίρροπη δύναμη στο “Ρωμαίος”, στο κράτος του ζούσαν διάφοροι πληθυσμοί, ποτέ όμως δεν αυτοαποκαλέστηκε «Τσάρος των Μακεδόνων». Μετά τη διάλυση του κράτους του, η περιοχή ονομάστηκε από τους Βυζαντινούς «Θέμα Βουλγαρία» ως διοικητική ενότητα.
3. Δεν υπήρξε ποτέ κρατίδιο με την επωνυμία «Μακεδονικό» μετά τη διάλυση του κράτους του Στέφανου Δουσάν. Βεβαίως τον 14ο αιώνα μετά την κατάργηση του θεσμού των Θεμάτων, άρα και του Θέματος της Μακεδονίας που ως διοικητικός όρος ταυτιζόταν με τη Θράκη, ο όρος Μακεδονία ταυτίζεται και πάλι με την ιστορική (αρχαία) Μακεδονία από τους βυζαντινούς συγγραφείς, οι οποίοι στρέφονται προς έναν εξαρχαισμό. Π.χ. οι Σέρβοι αποκαλούνται Τριβαλλοί, οι Βούλγαροι Σκύθες, οι Τούρκοι Πέρσες. Με την επέκταση του κράτους του Στέφανου Δουσάν η Μακεδονία περιήλθε υπό σερβική κυριαρχία. Δηλαδή, οι Σέρβοι προσάρτησαν τη Μακεδονία, πλην της Θεσσαλονίκης, από το βυζαντινό κράτος και όχι από κάποιο «μακεδονικό κρατικό μόρφωμα». Ποτέ δεν χρησιμοποιήθηκε ο όρος «μακεδονικά κράτη»/ «μακεδόνες φεουδάρχες ηγεμόνες» μετά τη διάλυση του κράτους του Δουσάν. Όπως και ο Στέφανος Δουσάν, έτσι και ο Vukašin, ηγεμόνας του Πρίλεπ που αναδείχθηκε μετά από τη διάλυση του κράτους του έφερε τον τίτλο Κράλης (βασιλεύς, τσάρος). Το έμβλημα που υπάρχει στη σημερινή σημαία της Σερβίας με το δικέφαλο αετό και τα τέσσερα С γύρω από το σταυρό (САМО СЛОГА СРБИНА СПАШАВА) ανάγεται στην ηγεμονία του θρυλικού Marko Kraljević, γιού του Vukašin και διαδόχου του στην ηγεμονία του Πρίλεπ. Πουθενά δεν απαντάται ο όρος «Μακεδονικό βασίλειο» ή «Μακεδονική ηγεμονία» ή «μακεδονικός πληθυσμός». Ο αδερφός του, Uglješa, που ήλεγχε την περιοχή των Σερρών έφερε τον τίτλο «Δεσπότης». Η ηγεμονία του Πρίλεπ ως «ιδιαιτερη μακεδονική ηγεμονία» δεν απαντάται στις πηγές. Ο δεσπότης Uglješa και ο Κράλης Vukašin αντιστάθηκαν στην εισβολή των Οθωμανών στη Μακεδονία και έδωσαν τη θρυλική μάχη του Έβρου (στο Ορμένιο) [Marička bitka].

ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Δεν υπάρχει καμία πηγή που αναφέρει τους Σλάβους ως Μακεδόνες στο Μεσαίωνα. Ο σλαβικός πληθυσμός της Μακεδονίας είτε ήταν υπό βυζαντινή, είτε υπό βουλγαρική, είτε υπό σερβική

κυριαρχία. Ποτέ δεν συγκρότησε ένα κρατικό μόρφωμα που να ονομάζεται «Μακεδονικό». Οι Σκλαβηνίες αναφέρονται μόνο ως «Σκλαβηνίες» και ποτέ ως «μακεδονικές Σκλαβηνίες». **Τα πρακτικά της 3ης Συνεδρίασης της ΜΔΕΕ Ελλάδας-Βόρειας Μακεδονίας ορίζουν τα εξής σχετικά με τη Ρωμαϊκή και Βυζαντινή περίοδο:**

«Roman period

A distinction should be made between the Roman provinces that contain the name Macedonia and the rest, earlier and later entities with the same name.

Byzantine period

The phrase that the Slavs received the name Macedonia from the Ancient Macedonians should be changed. In both countries' curricula, it needs to be clarified that the Macedonian dynasty is referring to the administrative Thema Macedonia (in Thrace) and is not related to the geographical region of Macedonia or to the Ancient Macedonians»

VJ ΝΕΟΤΕΡΟΙ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1. Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να γίνεται αναφορά στην εξέγερση της Νάουσας ως δήθεν εξέγερση των Μακεδόνων, όπως και η εξέγερση στη Χαλκιδική το 1821 πρόκειται για τοπικές εξεγέρσεις Χριστιανών ενταγμένες στο πλαίσιο της Ελληνικής Επανάστασης. Ήδη έχουν επισημανθεί οι σχετικοί χάρτες στα εγχειρίδια και πρέπει να απαλειφθούν άμεσα. Στις οδηγίες του υπουργείου Παιδείας της 22ας Σεπτεμβρίου 2014 για τη διδασκαλία της Ιστορίας στη II τάξη του Τεχνικού Γυμνασίου αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι ως θέμα εξέτασης είναι η Εξέγερση της Νάουσας (Доставување дидактички препораки на наставните планови са средното стручно тригодишно образование/ **Тема II Македонија во XIX и почетокот на XX век. 2. Негушкото востание. Востание на Караташо**, Наставна Програма за II година - ГИМНАЗИСКО, 2005, стр. 23, Конкретни цели – **да објаснува за причините за Негушкото востание, текот и последниците од востанието, Дидактички насоки** – Црта карта на Македонија на Негушкото востание, се обработува текст за Негушкото востание].
2. Στο ίδιο έγγραφο (Доставување дидактички препораки на наставните планови са средното стручно тригодишно образование/ **Тема II Македонија во XIX и почетокот на XX век. 3. Патријаршиска пропаганда, егзархиска**), όπως και στο Αναλυτικό Πρόγραμμα **Nastavna Programa po Istorija VIII oddeleni, 2004, σ. 11** δεν είναι σαφής ο όρος «πατριαρχική προπαγάνδα» ή «εξαρχική προπαγάνδα ή ποιοι «Μακεδόνες» ανέλαβαν πρωτοβουλία για την ανασύσταση της Αρχιεπισκοπής Αχρίδας. [Γνωρίζουμε ότι τέτοια πρωτοβουλία αναλήφθηκε από τους Σέρβους διότι στην οθωμανική επικράτεια δεν είχαν δική τους εκκλησία και οι Σέρβοι επίσκοποι υπάγονταν στο Οικουμενικό Πατριαρχείο].
3. Όσον αφορά τους Βαλκανικούς πολέμους και τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο θα πρέπει να απαλειφθούν οι οδηγίες των αναλυτικών προγραμμάτων σύμφωνα με τις οποίες η Μακεδονία παρουσιάζεται στα κείμενα και εμφανίζεται στους χάρτες ως μία διακριτή ιστορική, γεωγραφική και πολιτική ενότητα

(ουσιαστικά τα τρία οθωμανικά βιλαέτια του Κοσσυφοπεδίου, του Μοναστηρίου και της Θεσσαλονίκης) η οποία καταλήφθηκε και διαμελίστηκε από τα γειτονικά βαλκανικά κράτη τα οποία διεξήγαν κατακτητικούς πολέμους (σαν να μην είχαν ιστορικά δίκαια στην περιοχή) και στο στρατό των οποίων συμμετείχαν και οι Μακεδόνες. [ΟΔΗΓΙΕΣ 2014 – **Vospostavuanje na voenookupaciona vlast – Bukureškiot dogovor i sankcioniranje na podelbata na Makedonija. Borba protiv podelbata na Makedonija.** Nastavna programa za II GIMNAZISKO – Da rezimira za mestoto na Makedonija vo zavojuvačkata politika na balkanskite zemji sojuznici. Nastavna programa za III GIMNAZISKO – Konkretni celi: da ja analizira položbata vo Makedonija pod tuđite vlasti i otporot na Makedoncite i otporot protiv okupatorot. Didaktički nasoki: istoriska i etnička karta na Makedonija] Τίθεται το ερώτημα ποια ήταν η δυναμική αντίδραση των Μακεδόνων το 1912 έναντι της Βαλκανικής Συμμαχίας. Είχαν τότε οι Μακεδόνες συνείδηση της εθνικής του ιδιαιτερότητας, παρόλο που χρησιμοποιούσαν τον τοπικό προσδιορισμό «Μακεδόνες»; Αναφέρεται η λέξη Μακεδονία στη συνθήκη του Βουκουρεστίου; Επίσης, στο ίδιο πνεύμα παρουσιάζεται το Μακεδονικό Μέτωπο στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου με την επισήμανση ότι η Ελλάδα για δεύτερη φορά κατέλαβε τη Μακεδονία. [Povtorno vospostavuvanje na okupaciskite voeno-policiski sistemi na Srbija i Grcija vo Makedonija, Οδηγίες 2014, Θέμα 4^ο] Δεν γίνεται σαφής ο βουλγαρικός αναθεωρητισμός σε ολόκληρο το μακεδονικό χώρο μετά την ήττα της Βουλγαρίας στο Β΄ Βαλκανικό πόλεμο (εισαγωγή των όρων Egejska, Vardarska, Pirinska Makedonija από την αναθεωρητική Βουλγαρία). - Στους χάρτες για τους Βαλκανικούς πολέμους και τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο η Μακεδονία απεικονίζεται ως μία αυθύπαρκτη ιστορική οντότητα και ενότητα που διαμελίστηκε ανάμεσα στα βαλκανικά κράτη, τα οποία διεξήγαν κατακτητικούς πολέμους. Να φαίνεται η διεύρυνση των βαλκανικών κρατών στο πλαίσιο της εθνικής τους ολοκλήρωσης και όχι η Μακεδονία ως ιστορική και εθνική ενότητα, διαμελισμένη μεταξύ των βαλκανικών κρατών σαν να πρόκειται για το διαμελισμό της Πολωνίας, η οποία είχε κρατική οντότητα και ήταν η μεγαλύτερη δύναμη της Ανατολικής Ευρώπης πριν από την άνοδο της Μόσχας.

4. {**Nastavna programa za III GIMNAZISKO, 2005, p. 13, par. 6 και p. 14, Tema V, par. 1 – makedonskiot narod pod vlasta na sosednite drzavi, denacionalizacijata I asimilatorskata politika, etnicke promeni – didakticki nasoki** } Σχετικά με το ζήτημα μίας προϋπάρχουσας «μακεδονικής» μειονότητας με τους όρους που αντιλαμβάνεται η άλλη πλευρά πρέπει να επισημανθούν τα εξής: Η Ελλάδα ενσωμάτωσε Νέες Χώρες με αλλόγλωσσους πληθυσμούς και ο γηγενής σλαβικός πληθυσμός τον 19ο-20ο αιώνα χρησιμοποιούσε τον όρο «Μακεδόνες» ως τοπική ταυτότητα και όχι ως διακριτή (μη βουλγαρική, μη σερβική, μη ελληνική) εθνική ταυτότητα. Η Κοινωνία των Εθνών ούτε έδωσε ορισμό για τις μειονότητες, ούτε ανέπτυξε ένα επιτυχές σύστημα προστασίας των μειονοτήτων όπου αυτές υπήρχαν. Οι μειονότητες τότε θεωρούνταν τμήματα ενός διασπασμένου έθνους και από την άποψη αυτή ενδιαφέρον για τους σλαβικούς πληθυσμούς της ελληνικής

Μακεδονίας επιδείκνυε η Βουλγαρία, θεωρώντας όλους τους σλαβόφωνους ως Βούλγαρους, μη λαμβάνοντας υπόψη τα υποκειμενικά κριτήρια. Η συνθήκη των Σεβρών όσον αφορά την Ελλάδα δεν έκανε λόγο για εθνικές μειονότητες αλλά μόνο για φυλετικές, γλωσσικές και θρησκευτικές (βλ. αρθ. 86). **«Η Ελλάς αποδέχεται, δεχομένη και την εν ιδιαίτερα Συνθήκη καταχώρισίν των, τας αποφάσεις εκείνας, αίτινες θα κριθώσιν αναγκαίαι, ιδίως ως προς την Αδριανούπολιν, προς προστασίαν εν Ελλάδι των συμφερόντων των κατοίκων οίτινες διαφέρουσι της πλειονότητος του πληθυσμού ως προς την φυλήν, την γλώσσαν και την θρησκείαν».** Μετά την ανταλλαγή πληθυσμών με τη Βουλγαρία (Συνθήκη του Νεϊγύ) η Βουλγαρία επέμενε στην αναγνώριση βουλγαρικής μειονότητας στην Ελλάδα. Στις 6 Αυγούστου 1924 το ελληνικό Κοινοβούλιο επικύρωσε τις διατάξεις της Συνθήκης των Σεβρών σχετικά με την προστασία των μειονοτήτων. Στις 29 Σεπτεμβρίου 1924 ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών Ν. Πολίτης και ο Βούλγαρος συνάδελφός του Chr. Kalnon υπέγραψαν στη Γενεύη, υπό την αιγίδα του Γ.Γ. της Κοινωνίας των Εθνών Eric Drumond, ένα Πρωτόκολλο για την ικανοποίηση των αιτημάτων της βουλγαρικής μειονότητας στην Ελλάδα και της ελληνικής στη Βουλγαρία, δεδομένου ότι η μετανάστευση ακόμα συνεχιζόταν, ενώ η VMRO προκαλούσε μεθοριακά επεισόδια (π.χ. υπόθεση Τερλίζ του Ιουλίου 1924) και καταδίωκε Έλληνες της Βουλγαρίας (ανθελληνικοί διωγμοί του καλοκαιριού του 1924). Το Πρωτόκολλο προέβλεπε κυρίως το συμβουλευτικό ρόλο των δύο εκπροσώπων της Κοινωνίας των Εθνών (Corfe και De Roover) στη Μικτή Ελληνο-Βουλγαρική Επιτροπή όσον αφορά στη λήψη των μέτρων της ελληνικής και της βουλγαρικής κυβέρνησης. Η Βουλγαρία διείδε τη σημασία του Πρωτοκόλλου κυρίως στο γεγονός ότι για πρώτη φορά σε επίσημο διπλωματικό έγγραφο μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο γινόταν αναφορά στην ύπαρξη Βουλγάρων στον ευρύτερο μακεδονικό χώρο. **«MM. Corfe et de Roover fonctionneront comme un organ consultative pour les questions des minorites bulgares en Grece. Ils auront le droit de donner des avis au gouvernement hellenique sur la rapide mise en pratique des dispositions du traite (de Sevres) relative a la protection de minorites.»** Δύο παράγοντες ωστόσο κατέστησαν την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου αδύνατη. Πρώτον, η στάση της Γιουγκοσλαβίας. Το Βελιγράδι αντέδρασε στον χαρακτηρισμό των Σλαβοφώνων της ελληνικής Μακεδονίας ως Βουλγάρων, διότι αυτό υπέσκαπτε την πολιτική του εκσερβισμού στο σερβικό τμήμα της Μακεδονίας, όπου δεν αναγνωριζόταν η ύπαρξη Βουλγάρων, απαίτησε το χαρακτηρισμό των Σλαβοφώνων της ελληνικής Μακεδονίας ως Σέρβων και κατήγγειλε την ελληνοσερβική Συνθήκη Συμμαχίας του 1913. Η Ελλάδα ήταν αποδέκτης των παρενεργειών της σερβοβουλγαρικής διαμάχης για το Μακεδονικό. Η στάση του Βελιγραδίου εξανάγκασε την ελληνική κυβέρνηση να μην επικυρώσει το Πρωτόκολλο. Δεύτερον, η ολοκλήρωση της διαδικασίας μεταναστεύσεως. Στις 31 Δεκεμβρίου 1924 έληξε η προθεσμία υποβολής Δηλώσεων των Σλαβοφώνων που επρόκειτο να μεταναστεύσουν στη Βουλγαρία και είχαν διαμορφωμένη βουλγαρική εθνική συνείδηση. Οι εναπομείναντες Σλαβόφωνοι αποτελούσαν για την Ελλάδα μια γλωσσική

ομάδα (*minorite de langue slave*) και όχι εθνική μειονότητα με τη σημασία που έχει ο όρος στο Διεθνές Δίκαιο. [Για να αρθούν οι διπλωματικές επιπτώσεις από τη μη επικύρωση του Πρωτοκόλλου, αλλά και για να φανεί η Ελλάδα συνεπής στις δεσμεύσεις της που απέρρεαν από τις μειονοτικές διατάξεις της Συνθήκης των Σεβρών, δεδομένου ότι εκκρεμούσε και η λήψη προσφυγικού δανείου, η ελληνική κυβέρνηση δήλωσε στις 29 Μαΐου 1925 στην Κοινωνία των Εθνών ότι θα σεβασθεί τα αιτήματα των Σλαβοφώνων στον εκπαιδευτικό και θρησκευτικό τομέα. «... *Le Gouvernement hellenique examinera avec bienveillance toute demande qui lui serait par cette minorite pour l'ouverture et le fonctionnement d'une ecole ou l'enseignement serait donne dans sa proper langue, conformemant aux lois et reglements du pays sur les ecoles privees ou l'instruction primaire. Il lui ferae n outre profiter de toute autre mesure qui serait prise ulterieusement en faveur des ecoles des minorites, notamment pour le recrutement du personnel enseignant. Les ressortissants grecs appartenant a la minorite de langue slave etant orthodoxes ne peuvnet certes pretender constituer une minorite de religion dans un pays don't la religion predominante est leur proper croyance. Neanmoins et bien que depuis l'apparition du christianisme jusqu' il y a quelques dizaines d'annees l'office divin dans leurs eglises etait celbre en langue greque , le Gouvernement hellenique serait toujours dispose a examiner avec bienveillance toute demande provenant de ses ressortissants en question, et visant l'employ, dans une eglise, de leur proper langue a la place du grec*». Στα πλαίσια των εκπαιδευτικών μέτρων που η Ελλάδα προτίθετο να λάβει συγκαταλεγόταν και η σύνταξη του Αλφαβηταρίου του τοπικού σλαβικού ιδιώματος με λατινικούς χαρακτήρες. Ταυτόχρονα, η Ελλάδα θα προωθούσε και τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στους Σλαβόφωνους, πράγμα που η Κοινωνία των Εθνών αποδέχθηκε. «*Il est bien que l'enseignement cree au profit des populations grecques de langue slave comportera aussi un enseignement de la langue greque*». Πουθενά στα σχετικά διπλωματικά έγγραφα δεν υπάρχει ο όρος «μακεδονική εθνική μειονότητα» ή απλά «μακεδονική μειονότητα»]. Στο πλαίσιο της διαβαλκανικής συνεργασίας τη δεκαετία του 1930 για να αποτρέψει την ανάμιξη της Γιουγκοσλαβίας/Σερβίας και Βουλγαρίας στα ελληνικά πράγματα ο Βενιζέλος ήταν διατεθειμένος, εφόσον το επιθυμούσε ένας ικανός αριθμός ντόπιων Σλαβοφώνων, να ανοίξει σχολεία στα οποία θα διδασκόταν η τοπική σλαβική διάλεκτος, η οποία, όμως, έπρεπε να κωδικοποιηθεί και να γίνει γραπτή. Χαρακτηριστικά τόνιζε ο Βενιζέλος στον υπουργό Εξωτερικών της Γιουγκοσλαβίας, Μαρίνκοβιτς: «**Εγώ, έλεγα, θα ήμην διατεθειμένος, αν κατά τον εσωτερικόν νόμον ο απαιτούμενος αριθμός μας ζητήσει το άνοιγμα σχολείων από αυτούς τους Σλαβοφώνους, ν' ανοίξω με μόνην την διαφοράν, ότι θα τα ήνοιγα ως μακεδονο-σλαβικά, και δεν θα επέτρεπα καμμίαν επαφήν με κυβερνήσεις άλλων κρατών**»⁹. Κατά τον Έλληνα διπλωμάτη, Αγνίδη, στενό συνεργάτη του Βενιζέλου οι Σλαβόφωνοι διακρίνονταν σε τρεις κατηγορίες: α) σε άτομα με ελληνική συνείδηση, β) σε

⁹ Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, *Το Βαλκανικόν Σύμφωνον και η Ελληνική εξωτερική πολιτική 1928-1934*, Αθήνα, 1974, σσ. 51-2.

άτομα με ρευστή συνείδηση και γ) σε άτομα με φιλοβουλγαρισμό: «Πιστεύει [ενν. ο Βενιζέλος] ότι πρέπει να σεβόμαστε τις συνθήκες, αλλά όχι και να δημιουργούμε τεχνητά εμπόδια για την ομαλή ενσωμάτωση των μειονοτήτων στο κράτος του οποίου είναι μέλη. Στους Σλαβόφωνους π.χ. που δεν είναι πάνω από 85.000-90.000 σήμερα, υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό γραικομάνων, που αν και μιλούν σλαβικές διαλέκτους, αισθάνονται Έλληνες. Γιατί να ανεχτούν αυτοί τεχνητά μέτρα με σκοπό την καλλιέργεια βουλγαρικής ή σερβικής συνείδησης; Αυτοί κάνουν ό, τι μπορούν για να μάθουν ελληνικά και στέλνουν τα παιδιά τους σε ελληνικά σχολεία. Υπάρχουν άλλοι που δεν έχουν απολύτως καμία συνείδηση. Αυτοί θα γίνονταν οτιδήποτε αρκεί να τους εξασφαλίσεις την ησυχία τους. Γιατί να τους στρέψουμε σε άλλη κατεύθυνση; Υπάρχουν φυσικά και οι Σλαβόφωνοι που θα προτιμούσαν να μάθουν τα παιδιά τους βουλγαρικά. Αυτό δεν σημαίνει αναγκαστικά τίποτα. Όσοι ένιωθαν Βούλγαροι πήγαν ήδη στη Βουλγαρία. Όσοι έμειναν πιστεύουμε ότι έχουν θετικά συναισθήματα έναντι της Ελλάδας. Ο Βενιζέλος είναι έτοιμος να δώσει σ' αυτήν την τρίτη κατηγορία σχολεία που να διδάσκουν τη διάλεκτό τους. Μέχρι στιγμής όμως κανείς δεν ζήτησε τέτοιο σχολείο. Αν ζητήσουν αυθόρμητα θα το έχουν, αλλά δεν θα τους το επιβάλλουμε κιόλας!»¹⁰. Μετά το 1934 με την απόφαση της Κομμουνιστικής Διεθνούς η τοπική ταυτότητα «Μακεδών» μετατρέποταν σε εθνική ταυτότητα (ούτε Έλληνες, ούτε Βούλγαροι, ούτε Σέρβοι).

Ενώ μέχρι το 1934 με τον όρο «μακεδονικός λαός» εννοούνται όλες οι εθνότητες στη Μακεδονία (Αλβανοί, Βούλγαροι, Τούρκοι, Εβραίοι, Τσιγγάνοι, Βλάχοι, Έλληνες κτλ), μετά το 1934 γίνεται λόγος για μακεδονικό έθνος με αναφορά μόνο σε Σλάβους και γίνεται διάκριση μεταξύ των όρων «μακεδονικό έθνος» και «μακεδονικός λαός». Μετά το 1934 η VMRO (Obedineta) διαλύθηκε και απορροφήθηκε από τα Κομμουνιστικά Κόμματα που προπαγανδίζουν τον μακεδονισμό με τους νέους όρους. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Μιχάλη Κεραμιτζί που μετέπειτα έδρασε στο ΝΟΦ: «Μονάχα οι έλληνες κομμουνιστές μιλούσαν πάντα για μακεδόνες και για Μακεδονία, αυτοί υπεράσπιζαν αυτή τη θέση και στα δικαστήρια καταδικάζονταν. Εγώ μέσα στο ΚΚΕ και από το ΚΚΕ, από τους έλληνες κομμουνιστές και όχι από τους μακεδόνες άρχισα να μαθαίνω ότι είμαι μακεδόνας. Αυτή είναι η αλήθεια»¹¹. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στην Ελλάδα η αίσθηση του σλαβικού και κομμουνιστικού κινδύνου υπό κάθε έννοια, ιδιαίτερα την περίοδο του Μεταξά, έφθασε μέχρι το σημείο να απαγορεύεται η δημόσια χρήση των σλαβικών ιδιωμάτων. Σε υπόμνημά του προς τον Μεταξά (5.1.1939) ο Σωτήριος Γκοτζαμάνης καταδίκασε ως αναποτελεσματικές τις ψυχολογικές τακτικές κρατικών παραγόντων, για παράδειγμα να λοιδωρούνται και να σέρνονται στο αστυνομικό τμήμα γέροντες άνθρωποι, επειδή δεν γνωρίζουν την ελληνική. Πρότεινε μια σειρά μέτρων, όπως αποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα με ίδρυση νηπιαγωγείων σε κάθε δημοτικό σχολείο, οι δίγλωσσοι να

¹⁰ Λ. Διβάνη, *Ελλάδα και Μειονότητες. Το σύστημα διεθνούς προστασίας της Κοινωνίας των Εθνών*, Αθήνα, 1995, σσ. 337-338

¹¹ Κωφός Ευάγγελος, «Το Μακεδονικό στις σχέσεις ΚΚΕ-ΚΚΓ κατά τα τέλη του 1944: Η αποστολή του Ανδρέα Τζήμα στον Τίτο» στο *Μακεδονία και Θράκη, 1941-1944 Κατοχή-Αντίσταση-Απελευθέρωση*, ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη, 1998, σ. 131

υπηρετούν τη στρατιωτικής του θητεία στην Παλαιά Ελλάδα, πρόσληψη δίγλωσσων ως δημοσίων υπαλλήλων στη Νότιο Ελλάδα και Παλαιοελλαδικών στις νέες χώρες κλπ. Ο Μεταξάς απάντησε (19.1.1939) ότι πολλά από τα μέτρα που προτείνονται λαμβάνονται, άλλα πρόκειται να ληφθούν και άλλα είναι υπό μελέτη¹².

5. Αποσιωπάται πλήρως το γεγονός ότι υπήρξαν και βουλγαρίζοντες σλαβόφωνοι που αυτοαποκαλούνταν Μακεδόνες (Βούλγαροι) και συνεργάστηκαν με τις βουλγαρικές αρχές κατοχής κατά του ελληνικού πληθυσμού (περίπτωση Οχράνας) και ότι η δημιουργία του ΣΝΟΦ έγινε μετά από την επίσκεψη του Τέμπο στην Ελλάδα σε μια προσπάθεια του ΚΚΓ και του νεοϊδρυθέντος ΚΚΜ να καταπολεμηθεί ο φιλοβουλγαρισμός και να διαμορφωθεί μια καθαρή σλαβομακεδονική συνείδηση (ούτε έλληνες, ούτε Βούλγαροι, ούτε Σέρβοι). Δεν φαίνεται καθόλου η εμπλοκή γιουγκοσλαβικών παραγόντων στην ελληνική Μακεδονία το 1943-44, διάλυση του ΣΝΟΦ από τον ίδιο τον ΕΛΑΣ, η απόσχιση των ταγμάτων Αριδαίας-Έδεσσας και Φλώρινας-Καστοριάς το 1944 από τον ΕΛΑΣ, η γιουγκοσλαβική εμπλοκή στον Ελληνικό Εμφύλιο και η επίδραση των σχεδίων Βελιγραδίου-Σκοπίων για την ίδρυση μίας Ενιαίας Μακεδονίας είτε ως ανεξάρτητου κράτους σε μια Βαλκανική Ομοσπονδία (Τσέντο, Γκλιγκόρωφ, Μπρασνάρωφ), είτε εντός της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας (Κολισέφσκι).

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Όλη αυτή η εξιστόρηση αποσκοπεί να καταδείξει ότι η λεγόμενη «μακεδονική» εθνική μειονότητα ως σαφής διαφοροποίηση από Σέρβους, Έλληνες και Βούλγαρους δεν ήταν κάτι δεδομένο από την αρχή, αλλά διαμορφωνόταν εκ των άνω προς τα κάτω με την εμπλοκή κομμουνιστικών κυρίως παραγόντων στις συνθήκες του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου και του Εμφυλίου Πολέμου. Η διαδικασία αυτή αρχίζει στο Μεσοπόλεμο και συνεχίζεται στις ιδιόζουσες συνθήκες του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, μέσω του ΣΝΟΦ και των Σλαβόφωνων ταγμάτων Αριδαίας-Έδεσσας και Φλώρινας-Καστοριάς και του Εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα, μέσω του ΝΟΦ και των Σλαβοφώνων που υπηρετούσαν στο ΔΣΕ. Οι εξελίξεις στο σερβικό, βουλγαρικό και ελληνικό τμήμα της Μακεδονίας ήταν διαφορετικές. Δεν αμφισβητείται ότι για διάφορους λόγους Σλαβομακεδόνες πολέμησαν στις τάξεις του ΔΣΕ. Χαρακτηριστική για τη διαδικασία διαμόρφωσης μιας σλαβομακεδονικής ταυτότητας είναι η εισήγηση του Μιχάλη Κεραμιτζή κατά τη Γενική Συνέλευση του ΝΟΦ (20.5.1947) στο Καϊμάκτσαλάν:

« α) ...10% σλαβομακεδόνες είτε είναι γραικομάνηδες, είτε πρώην οπαδοί του Κάλτσεφ, είτε μεγάλοι τομαριστές και συμφεροντολόγοι, είτε σήμερα με το μέρος της αντίδρασης. Κατακτητές και μοναρχοφασίστες τους χρησιμοποιούν, ή με τη μορφή του ένοπλου ενάντιά μας, ή με τη μορφή του πράκτορα, κατασκόπου, σαμποταριστή κ.λ.π.

β) 20% σλαβομακεδόνες αδρανούν, δεν συμμετέχουν ενεργά σε κάθε ανάγκη του αγώνα μας. Οι παραπάνω είναι όχι μαχητικοί, φοβητσάρηδες, αδικαιολόγητα ειρηνόφιλοι, συμφεροντολόγοι, αγαπάνε το δημοκρατικό κίνημα, αγαπάνε το

¹² Βλ. Σ. Γκοτζαμάνης, *Εθνικά Ζητήματα*, Αθήνα, 1954, σσ. 40-47.

ΝΟΦ και επηρεάζονται από αυτό, δεν είναι χαφιέδες και δεν εντάσσονται ενεργητικά στους σκοπούς της αντίδρασης. Αν λευτερωθούν τα χωριά και οι πόλεις όπου μένουν, θα γίνουν όλοι δικοί μας, μα υπάρχει και κίνδυνος κάτω από την επιρροή της πίεσης ένα μέρος από αυτούς να πάει με την αντίδραση. Οι παραπάνω αγαπάνε τον Ελληνικό λαό.

γ) 30% σλ-Μακεδόνες συμπαθούν πολύ το κίνημα, το ΝΟΦ, τον Ελληνικό λαό, συμμετέχουν και εφαρμόζουν στην πράξη κάθε τι που συνδιάζεται με το συμφέρον του αγώνα, πέρνουν μέρος και καλή θέση, γύρω απ' τον αγώνα μας, μισούν τους κατακτητές, μιλούν και ανεπιφύλακτα ακόμα ενάντια τους και τα όργανά τους. Μα δεν είναι πέρα για πέρα επαναστάτες. Φοβούνται τις μεγάλες δοκιμασίες. Φοβούνται για την τύχη της φαμίλιας τους. Δυσκολεύουν όλη τη μέρα για να ανταπεξέλθουν στο οικονομικό αδιέξοδο και να μην πεινάσουν τα παιδιά τους....

δ) 40% σλ-Μακεδόνες απ' τους οποίους 37% αγρότες (χωρικοί) και 3% εργάτες είναι η μαχητική πρωτοπορεία μας. Είναι το καλλίτερο μέρος του λαού μας. Δεν συμμετέχουν όλοι τους μαχητικά στον αγώνα. Μα είναι έτοιμοι να πειθαρχήσουν και να εχτελέσουν κάθε τι χωρίς να λογαριάζουν τα επακόλουθα»¹³.

---

¹³ AM-Skopje, Fond 996-Egejska Makedonija vo Graganskata Vojna, 1946/49, 24/12, Εισήγηση του Κεραμιτζή, 20.5.1947.